

VLAAMSCHE LANDSLEIDING, was een embryonale Vlaamse regering in ballingschap, na de bevrijding van België gevestigd in Duitsland.

In september 1944 vluchtten 15.000 à 16.000 Vlamingen naar Duitsland. Het waren leden van de collaboratiebewegingen, van militaire en paramilitaire formaties, zoals de Vlaamsche Wacht, de Vlaamsche Wachtbrigade-Flakbrigade, de SS-Vlaanderen en hun familieleden. Sommigen wilden verder strijden, omdat ze meenden dat de Duitse nederlaag niet onafwendbaar was, anderen vlucht-

ten uit angst voor een nieuwe „activistenjacht”. Tot de eerste categorie behoorden in hoofdzaak leden van de DeVlag, tot de tweede vooral leden van het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV).

In Duitsland aangekomen bleek dr. Jef van de Wiele, Landsleider van de DeVlag, over het meeste gezag en de steun van de SS te beschikken. In Keulen organiseerde hij onmiddellijk de radiopropaganda naar België. Tevens werd een dagblad opgericht, Vlaanderen Vrij, dat de spreekbuis moest worden van het Vlaanderen dat de strijd aan Duitse zijde voortzette. Verder bleef De Vlaamsche Post, Nieuwsblad voor de Vlamingen in Duitsland bestaan, verscheen Balming, Strijdblad van het Nationaalsocialistische Vlaanderen, opnieuw en werd een weekblad, De Geuzen, opgericht o.l.v. Edgard Delvo, leider van de Unie van Hand- en Geestesarbeiders (UHGA).

Spoedig begon de werving voor de Waffen-SS. De Sturmbrigade Langemarck werd uitgebreid tot een Vlaamse Waffen-SS-Divisie. Kaltenbrunner, hoofd van het Reichssicherheitshauptamt, bood kolonel Van Coppenolle, bevelhebber van de rijkswacht tijdens de bezetting, het bevel aan. Van Coppenolle weigerde. Uiteindelijk werd een Duitse commandant aangesteld voor de nieuwe en nooit voltallige divisie Langemarck.

De leden van SS-Vlaanderen hadden bevel gekregen zich bij de divisie te voegen, de Vlaamsche Wacht werd, na onderhandelingen, opgenomen. Het bleek echter onmogelijk de Vlaamsche Flakbrigade in te lijven. C. Turcksin, leider van die formatie, kon zich onder de hoede van de Luftwaffe stellen. Ook de Vlamingen in de NSKK-regimenten bleven buiten de divisie. Beide weigeringen werden toegeschreven aan de invloed van de VNV-leider dr. Hendrik Elias.

Elias was met een aantal leden van de VNV-leiding eveneens in Duitsland beland. Daar had hij als stelregel aangenomen dat het VNV geen politieke formatie kon zijn in Duitsland. In geen geval zou hij deelnemen aan een emigrantenregering en hij raadde, via de VNV-secretariaten in Lippstadt en Lüneburg, de VNV-ers aan niet voor de Waffen-SS te tekenen.

In de loop van september had Van de Wiele, inmiddels Führer der flämischen Volksgruppe geworden, een Vlaamsche Landsleiding bijeengeroepen te Bad Pyrmont. Tevens ontving hij van Himmler de opdracht een statuut voor „ein Reichsland Flandern” op te stellen. Een aantal personaliteiten, vooral uit de kringen van DeVlag, bleek bereid mee te werken. In oktober kreeg de Landsleiding vaste vorm. C. Verschaeve, A. Borms en A. Jacob maakten deel uit van een Adviesraad, die Van de Wiele moest bijstaan. Geen van hen was tijdens de bezetting lid van de DeVlag geweest, wat een bewijs moest zijn van de onpartijdigheid van de Landsleiding. Van de Wiele was onbetwistbaar de leider van de groep: hij vaardigde bevelen en oproepen uit, o.a. in verband met de mobilisatie voor de Waffen-SS, in verband met de Arbeidsdienstplicht en de jeugddienstplicht. Hij stelde de gevolmachtigden voor de Landsleiding aan, die, elk op hun terrein, verantwoordelijk waren voor praktische taken of studiewerk. Gevolmachtigden waren o.a. : dr. Rob van Roosbroeck voor kunst en onderwijs; E. Delvo voor sociale zaken, met als medewerkers dr. Van Bergen, later gevolmachtig-

de voor beheer, bezit en finantie, J. de Ridder en F.J. Hendriks; ir. J. Haesaerts voor techniek en wederopbouw; R. Lagrou voor binnenlandse zaken, met S. Verdoodt voor justitie en R. Verbelen voor politie; P. le Roy, met L. Poppe voor propaganda. Raf van Hulse was belast met jeugdzaken en R. van Thillo met de Arbeidsdienst.

Een belangrijke vergadering van de Landsleiding had plaats op 26 oktober 1944. Er werd gesproken over toekomstige grenzen en indeling van Vlaanderen, over de jeugd en het onderwijs in de toekomst, over het op te richten Vlaamse leger. Begin november moest de Landsleiding echter Bad Pyrmont verlaten. De leden belandden in Hildesheim, Soltau, Berlijn, Aussig. Op 7 december was er een nieuwe voltallige vergadering te Aussig. Op 5 december kwam een semi-officiële erkenning: een financiële overeenkomst werd gesloten tussen het Rijk en Van de Wiele en op 15 december werd Van de Wiele ontvangen door Von Ribbentrop als Leiter des Flämischen Befreiungskomitees. Voor de toekomst werd de mogelijkheid op te treden als Träger einer belgischen Regierung niet uitgesloten.

Ondertussen poogde de Landsleiding, vooral steunend op DAF en DeVlag, hulp te bieden aan de Vlaamse vluchtelingen. Het merendeel was naar de Lüneburger Heide overgebracht. Die hulpverlening verliep niet vlot. Teveel vluchtelingen woonden in ellendige omstandigheden in kampen. Verschaeve en Van de Wiele zagen zich daarom genoodzaakt hun beklag te doen bij Himmler, terwijl ze tevens de aandacht vestigden op de sabotage door Elias, die weigerde met de Landsleiding samen te werken.

Met het offensief in de Ardennen werden de meeste leden van de Landsleiding naar Wahn geroepen, waar tevens een deel van de Langemarck-divisie gelegerd werd met het oog op de „bevrijding” van Vlaanderen. Ze wilden zo spoedig mogelijk zelf het bestuur van het land in handen nemen, samen met Léon Degrelle en zijn Comité de Libération, dat in Bonn ondergebracht was. Op dat ogenblik trachtte het Reichssicherheitshauptamt Elias nog te bewegen mee te werken. Het lag immers in de bedoeling van de Landsleiding een drieledige staatsstructuur op te bouwen: partij, o.l.v. Van de Wiele, Arbeidsfront, o.l.v. Delvo, administratie, waarvoor Elias aangezocht zou worden. Elias weigerde en werd in een hotel in de Beierse Alpen geïnterneerd.

Het mislukte Von Rundstedt-offensief deed de hoop op een Duitse overwinning verdwijnen. De Landsleiding zelf werd weer over Duitsland verspreid. De laatste vergadering vond in het begin van februari 1945 plaats te Aussig. De sfeer was er teneergedrukt. Van activiteiten van de Landsleiding zelf was er geen sprake meer. Alleen vechten, het versterken van de Langemarck had nog belang. Bij de nederlaag van Duitsland werden de meeste leden gearresteerd, anderen konden onderduiken.

LITERATUUR: W.C.M. Meyers, „*De Vlaamse Landsleiding*”. Een emigrantenregering in Duitsland na september 1944?, in *Bijdragen tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 4 (1972, p. 29-86).
WILLEM C.M. MEYERS